

De informateur - partijman?

In toenemende mate is de laatste jaren bij kabinetsformaties gebruik gemaakt van informateurs. Dit is een gevolg van de ingewikkeldheid van de politieke verhoudingen hier te lande wat betreft partijen en personen. Daarom gebruik ik deze mij toegewezen column om over het instituut van de informateur enkele opmerkingen te maken. Ik doe dit ook, omdat het CDA – begrijpelijkerwijze – nog doende is een eigen politieke stijl te ontwikkelen.

Om te beginnen moet men onderscheid maken tussen twee typen informateurs, de bijzondere en de algemene. De bijzondere informateur wordt in de regel gevraagd een op een bepaald punt vastgelopen kabinetsformatie over de hobbel te helpen. Op een algemene informateur wordt een beroep gedaan, wanneer de Koningin op grond van de door haar ingewonnen adviezen van mening is, dat de politieke situatie zo ingewikkeld is, dat nagegaan moet worden, welke van een aantal mogelijke combinaties de beste kans van slagen biedt. Het beste voorbeeld daarvan is het optreden als informateur van Staatsraad dr. M. Ruppert in december 1972.

In beide gevallen doet een informateur wat de Koningin niet zelf kan doen. Hij wordt aangewezen op grond van de ge-

geven adviezen om na te gaan welke coalitie van partijen door een meerderheid van de Tweede Kamer gesteund zal worden¹. Hij zal steeds iemand van invloed in zijn eigen partij zijn, maar het werk van een algemene informateur – aftasten van verschillende mogelijkheden – brengt mee, dat het de voorkeur verdient, dat hij ten aanzien van het directe politieke bedrijf een meer afstandelijke positie inneemt. De kans op slagen van een informatie is groter naarmate de informateur minder een direct belanghebbende is. 'Recht' op een bepaalde partijgenoot heeft men niet. Het is heel goed mogelijk, dat een door een fractievoorzitter begeerde persoon uit hoofde van door anderen gegeven adviezen juist niet de beste informateur is. De Koningin handelt binnen de grenzen van de haar gegeven adviezen. Bij een beoordeling van een aanwijzing is het goed te bedenken, dat niet alle adviezen openbaar zijn.

De informateur handelt namens de Koningin. Dat betekent, dat hij recht heeft op alle informatie en alle medewerking, die hij nodig acht. Dat geldt voor iedereen: bewindslieden, fractievoorzitters, ambtenaren en ambtelijke instellingen. De fractievoorzitters zullen in ieder geval serieus moeten ingaan op besprekingen, die de informateur nodig acht om na te gaan of

¹ De mogelijkheid, dat alleen een minderheidskabinet gevormd kan worden, laat ik buiten beschouwing. Zij verandert niets aan de strekking van mijn betoog.

een bepaalde coalitie kans van slagen heeft. Daarom is het niet goed te begrijpen, dat van VVD-zijde geweigerd is serieus met de heer Van Kemenade te praten. Op een punt was nl. de situatie in 1982 ideaal vergeleken met die van 1981. Geen partij had ten aanzien van enige andere partij een blokkade opgeworpen. Dat gaf een unieke kans om juist tegenover informateur Van Kemenade de in 1981 zo gekoesterde wens van de VVD tot vorming van een nationaal kabinet met klem naar voren te brengen.

Uit wat ik hierboven opmerkte over de keus van de informateur volgt ook, dat de informateur er niet is om uit de formatie zoveel mogelijk voor zijn eigen partij te slepen. Hij moet zich houden aan het gulden woord van A. F. de Savornin Lohman: 'Hoe dichterbij de Kroon, hoe minder partijman'. Telegrammen van adhaesie van partijbesturen aan een politieke vriend, die informateur is geworden, en hem prijzende artikelen in partijorganen zijn niet op hun plaats.

Geen minister draagt enige verantwoordelijkheid voor de aanwijzing van een informateur. De enige beschermer van het staatshoofd is in dit bijzondere geval de informateur zelf. Hij moet resoluut voor de Koningin gaan staan en alleen de verantwoordelijkheid op zich nemen voor het aanvaarden van zijn opdracht. Immers hij

mr. W. F. de Gaay Fortman

had ook kunnen vragen van een opdracht verschoond te blijven. Hij moet blijven binnen de grenzen van de in overleg met hem geformuleerde opdracht. Maar van de hem gegeven ruimte moet hij ten volle gebruik maken. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, die het gewenst maken, dat hij zich ook bezig houdt met de verdeling der departementen en de personele bezetting daarvan. Ik ken geen opdrachten tot algemene informatie, die dat uitsloten.